

Boekaankondigingen

*C.S.J. Aggenbach, J. Grijpstra & M.H. Jalink. 2002. *Serie Indicatorsoorten. 7. Duinvalleien (kalkrijke duinen). Indicatorsoorten voor verdroging, verzuring en eutrofiëring in duinvalleien van het Renodunaal district*. Driebergen, 2002, Staatsbosbeheer Driebergen, 178 pag., bewerkt door M.J. Nooren (ISSN 0926-4558-1995-4); veldversie: 26 pag., voornamelijk bestaand uit tabellen met indicaties.

Alterra-rapporten

Deze rapporten zijn te bestellen door overmaking van het vermelde bedrag op bankrekening 36.70.54.612 t.n.v. Alterra te Wageningen, onder vermelding van het gewenste rapportnummer.

R.J. Bijlsma, *Bosrelicten op de Veluwe. Een historisch-ecologische beschrijving*, Wageningen, 2002, 92 pag. incl. bijlagen, € 18, Alterra-rapport 647.

A.P.P.M. Clerkx, K.W. van Dort & J.C. Zuyderduyn, *Bosreservaat De Imboschberg. Bosstructuur en vegetatie bij aanwijzing tot bosreservaat*, Wageningen, 2002, 48 pag. incl. bijlagen, € 14, Alterra-rapport 616.

A.P.P.M. Clerkx, D.M. de Goede & M.E. Sanders, *Bosdynamiek in bosreservaat Zeesserveld*, Wageningen, 2003, 46 pag. incl. bijlagen, € 14, Alterra-rapport 668.

K.W. van Dort, C.J. Grashof-Bokdam, A.F.M. van Hees, P.W.F.M. Hommel, J.T.R. Kalkhoven & M.J. Schelhaas, *Kleine bossen in het landelijk gebied. Geschiedenis, waarde en beheer*, Wageningen, 2003, 123 pag., € 23, Alterra-rapport 643.

C. Klok, P.F.A.M. Römken, H.S.D. Naeff, G.H.P. Arts, J. Runhaar, C.A. van Diepen & I.G.A.M. Nuij, *Gebiedsgerichte milieumaatregelen voor waterkwaliteit en natuur in Reconstructiegebieden van Noord-Brabant*, Wageningen, 2003, 118 pag. incl. bijlagen, met CD-Rom, € 26, Alterra-rapport 635.

M. Knotters, M.F.P. Bierkens, C.P. Beets, *Grondwaterdynamiek van vegetatiestandplaatsen. Analyse van zesentwintig tijdreeksen*, Wageningen, 2000, 103 pag. incl. bijlagen, € 22,69 (fl. 50), Alterra-rapport 095.

A. Koster, *Natuurlijk groenbeheer in Leiden*, Wageningen, 2003, 78 pag. incl. bijlagen, € 18, Alterra-rapport 681.

R.G.M. Kwak, *Inventarisatie van de flora en fauna in 2002 in het plangebied 'De Waalsprong', gemeente Nijmegen. Aanwezigheid van beschermde soorten uit de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn en aanwijzingen tot het voorkomen van schade aan populaties en mogelijkheden voor mitigerende en compenserende maatregelen en pro-actief plannen*, Wageningen, 2002, 106 pag., € 22, Alterra-rapport 569; met apart uitgegeven kaartenbijlage van dezelfde auteur: *Kaartenatlas Flora & Fauna 'De Waalsprong'*, 97 pag., voornamelijk karteringskaarten van flora en fauna per bestemmingsplangebied, € 57, Alterra-rapport 569, kaartenbijlage.

*W. Nieuwenhuizen, H.P. Wolfert, L.W.G. Higler, M. Dijkman, H.J. Huizinga, J. Kopinga, A. Makaske, B.S.J. Nijhof, A.F.M. Olsthoorn & J.H.M. Wösten, *Standaardmethode Schade aan LNC-waarden als gevolg van overstromingen. Methode voor het bepalen van de gevolgen van overstromingen voor de aspecten opgaande begroeiing, vegetatie, aquatische ecosystemen en historische bouwkunde*, Wageningen, 2003, 78 pag. incl. bijlagen, Alterra-rapport 709. Info: S.R. Holterman, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft (e-mail: s.r.holterman@dww.rws.minvenw.nl).

R. van Oostenbrugge, J. Janssen, R. Reijnen & C. Vos, *Quick Scan beleidswijzigingen EHS. Een indicatie van de effecten op soorten en ecosystemen van enkele wijzigingen in het rijksbeleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur*, Wageningen, 2003, 46 pag. incl. bijlagen, € 13, Alterra-rapport 657.

J. Runhaar, H. Kuijpers, H.L. Boogaard, E.P.A.G. Schouwenberg & P.C. Jansen, *Natuurgericht Landevaluatiesysteem (NATLES) versie 2*, Wageningen, 2003, 149 pag. incl. bijlagen, € 25, Alterra-rapport 550.

C.J. Smit & R.C. van Apeldoorn, *Ecologische effecten uitbreiding bedrijventerrein Oudeschild. Een toets in het kader van de Europese richtlijnen en de Flora- en Faunawet*, Wageningen, 2003, 38 pag. incl. bijlage, € 13, Alterra-rapport 665.

N.A.C. Smits & J.H.J. Schaminée, *Referentie bossen. Een nadere uitwerking van de graadmeter Natuurwaarde*, Wageningen, 2002, 34 pag. incl. bijlagen, € 13, Alterra-rapport 671.

M.T. Veerkamp, *Paddestoelen in bosreservaten. Eiken-haagbeukenbossen: Smoddebos, Bentheimer Wald en Samerrott*, Wageningen, 2003, 64 pag. incl. bijlagen, € 18, Alterra-rapport 684.

G.W.W. Wamelink, H.F. Dobben, E.P.A.G. Schouwenberg & J.P. Mol-Dijkstra, *Haalbaarheid van natuurdoeltypen in arme bossen en droge heide op de hogere zandgronden: een modelstudie*, Wageningen, 2002, 63 pag. incl. bijlagen, € 22, Alterra-rapport 562.

S.M.J. Wijdeven, J. Buiteveld, H. van Bitterswijk & A.F.M. van Hees, *Betekenis van autochtone bomen en struiken. Achtergronden van het begrip en betekenis in beleid, beheer en uitvoering*, Wageningen, 2002, 53 pag. , € 18, Alterra-rapport 615.

W.K.R.E. van Wingerden, M. Nijssen, P.A. Slim, J. Burgers, R.J.M. van Kats, H.F. van Dobben, A.P. Noordam, G.F.P. Martakis, H. Esselink & G.A.J.M. Jagers op Akkerhuis, *Grazers in Vlielands duin. Evaluatie van runderbegrazing in duinvalleien op Vlieland. Deel 2: Onderzoek in 2001*, Wageningen, 2002, 100 pag. incl. bijlagen, € 21, Alterra-rapport 626.

Anoniem, *Staat van de Natuur. Een graadmeter voor de natuur in Zuid-Holland. 2002*, Den Haag, 2002, Provincie Zuid-Holland, 82 pag., samenvatting van gemeten veranderingen aan vegetaties en vogelstand in Zuid-Holland, gratis. Info: Provincie Zuid-Holland, Bureau Natuur, tel. 070-4417373, e-mail: natuur@pzh.nl; bestellen via de provinciale uitgeverij, tel. 070-4416082.

*L.-J. van den Berg & B. ter Linde, *Geelsterren in Gelderland*, Arnhem, 2003, Provincie Gelderland, 28 pagina's. Info: M. Rijken, tel. 026-3599525.

*P. Bremer, *Veranderingen in de ondergroei van de droge loofbossen in het Vechtgebied en op de Ootmarsumse stuwwal*, Zwolle, 2002, Provincie Overijssel, 34 pag. + 2 bijlagen, Rapport milieu-inventarisatie 2002.7. Info: Provincie Overijssel, eenheid Landbouw, Natuur en Landschap (P. Bremer), tel. 038-4251752.

Bureau Sandvicensis rapporten

Info: Burghse Ring 20, 4328 LL Burgh-Haamstede, tel.: 0111-653495

*C. ['K.'] de Kraker, *De vegetatie van de Slik De Kil*, Burgh, 2003, 30 pag. incl. bijlagen.

*C. de Kraker & P.J.T. Derks, *Verslag Hompelvoet/Markenje 2002*, Burgh/Amsterdam, 2003, 61 pag. incl. bijlagen.

W. Eisenreich, A. Handel & U.E. Zimmer, *De Dieren- en Plantengids voor onderweg*, Baarn, 2002, ISBN 90-5210-482-4, 558 pag., veldgids voor dieren, planten, paddestoelen en korstmossen met vele kleine, maar kwalitatief goede kleurenfoto's van iedere behandelde soort, vernieuwde uitgave in de serie Tirion/Natuur, vertaald uit het Duits, € 16,90.

C. Grey-Wilson & M. Blamey, *Bergflora van Europa. Van IJsland en Scandinavië tot Oost-Europa, Spanje en Italië*, Baarn, 2003, ISBN 90-5210-488-3, 384 pag., veldgids voor de bergflora van Europa, met kwalitatief goede kleurenillustraties van bijna iedere soort van de ca. 2800 behandelde bloemplanten en naaktzadigen (varens zijn in dit boek niet opgenomen), uitgave in de serie Tirion/Natuur, vertaald uit het Engels, € 29,90.

*C.M. van Herk, *Monitoring van ammoniak met korstmossen in Zeeland, 1997-2000*, Soest, 2002, Lichenologisch Onderzoeksbureau Nederland, 76 pag. incl. bijlagen. Info: Provincie Zeeland, Afdeling Landelijk Gebied en Water (G.J.C. van Zuylen), tel. 0118-631744.

*F.C. Hooijmans & J.W. Hooijmans, *Natuurontwikkeling in de Kikkervalleien*, Voorburg, 2002, 61 pag. incl. bijlagen. Info: Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, Natuurbedrijf (H.G.J.M. van der Hagen), tel. 071-4064617.

*M. Horsthuis, *De botanische waarden van het kanaal Almelo-Nordhorn; een beheersequa­luatie*, Zwolle, 2002, Provincie Overijssel, 18 pag. + 2 bijlagen, Rapport milieuinventarisatie 2002.1. Info: Provincie Overijssel, eenheid Wegen en Kanalen (M. Horsthuis), tel. 038–4251764.

D.T. van der Molen, A.D. Buijse, L.H. Jans, H.E.J. Simons, I. van Splunder & M. Platteeuw, *Ecologisch rendement van herstel- en inrichtingsmaatregelen. Ontwikkeling van een graadmeter en een proeve voor het traject van Lobith tot de Noordzee*, Lelystad, 2002, RIZA, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 116 pag. incl. bijlagen, € 11 (betaling na levering), RIZA rapport 2002.032. Info: Cabri Mailservice, tel. 0320–285333 (e-mail: riza@cabri.nl).

E.J. Weeda, J.J.M. van der Neut, A.A.M. Boesveld & B.A.M. Weel, *Nationaal Park De Biesbosch: Schatkamer van de wilde flora. Een overzicht van zeldzame en bedreigde vaatplanten*, Drimmelen, 2003, Staatsbosbeheer, 79 pag., met 63 zeldzame en bedreigde soorten uit de Biesbosch, per biotoop behandeld, incl. kleine kleurenfoto van habitus of bloeiwijze, € 12,50 + porto. Info en bestelling: SBB-bezoekerscentrum te Drimmelen, e-mail: f.fronik@sbb.agro.nl

Hans Kruijer

* De prijs van dit werk is bij de redactie niet bekend. U kunt het inkijken in de bibliotheek van het Nationaal Herbarium Nederland, Universiteit Leiden Branch, Einsteinweg 2 te Leiden.

Boekbespreking 1

Natuurcompendium 2003 – Natuur in cijfers, Milieu en Natuurplanbureau (RIVM en Stichting DLO) en Centraal Bureau voor de Statistiek, Bilthoven/Wageningen/Voorburg, 2003, 494 pag. + CD-rom met additionele informatie over dier- en plantensoorten, € 9,95 (te bestellen bij de KNNV), ISBN 90-6960-101-X. – Het ‘*Natuurcompendium 2003*’¹ bevat een schat aan relevante en recente informatie over de staat van de natuur in Nederland. Het boek geeft een actueel overzicht van kerncijfers over ontwikkelingen in de Nederlandse natuur en biedt tevens een onderbouwing voor de jaarlijks te verschijnen Natuurbalans. De informatie is bruikbaar voor het natuurbeleid, maar ook interessant voor natuurliefhebbers en geïnteresseerden.

Het boek is onderverdeeld in zes secties: Landschap en bodemgebruik, Biodiversiteit en beschermde soorten, Natuur en milieu, Ecosystemen, Natuur en samenleving en Natuurbeleid. Bij ‘Landschap’ wordt opgemerkt dat de karakteristieke openheid van veel landschappen verloren is gegaan door bebouwing. Het Nederlandse landschap wordt eenvormiger. Bij ‘Biodiversiteit’ wordt een beeld geschetst van het totaal aantal dier- en plantensoorten in Nederland – in totaal ca. 34000 soorten (inclusief algen, macrofungi en korstmossen, maar exclusief microfungi) – en de hierin optredende veranderingen. In ‘Natuur en milieu’ wordt een beeld geschetst van de relatie tussen diverse milieufactoren en het voorkomen van organismen. Hieruit blijkt dat met name verdroging, maar ook versnippering, verzuring en vermesting grote gevolgen hebben voor de biodiversiteit in Nederland. Ook wordt er aandacht besteed aan de effecten van klimaatverandering voor de Nederlandse biodiversiteit. In ‘Ecosystemen’ wordt aandacht besteed aan recente veranderingen in 9 ecosystemen. Opvallend is hier de toename van moerasoppervlak door het ontstaan van moerassen in het zeekleigebied, waaronder de Oostvaarderplassen en sommige gebieden rond afgesloten zegaten zoals bij het Lauwersmeer. De oppervlakte van het internationaal belangrijke moeras in het laagveengebied blijkt echter sterk afgenomen. De toename van het bosoppervlak wordt signaleerd.

Leuk is dat ook recente positieve ontwikkelingen worden benadrukt. In ‘Natuur en samenleving’ wordt het gebruik van de natuur (recreatie, bosbouw en visserij) en de betrokkenheid van burgers bij de natuur (aantallen participerende vrijwilligers) aangegeven. In ‘Natuurbeleid’ wordt